

GIẢI PHÁP PHÁT HUY TIỀM NĂNG, LỢI THẾ CỦA CÁC DI SẢN THẾ GIỚI VÀ DI TÍCH TIÊU BIỂU TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ, GÓP PHẦN THÚC ĐẨY, PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI THÀNH PHỐ HẢI PHÒNG TRONG KỶ NGUYÊN MỚI

(Tham luận của đồng chí **Trần Thị Hoàng Mai**, Ủy viên Thành ủy,
Bí thư Đảng ủy, Giám đốc Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch)

Kính thưa Đoàn Chủ tịch!

Kính thưa các đồng chí đại biểu, khách quý!

Kính thưa toàn thể Đại hội!

Trước hết, tôi xin bày tỏ sự nhất trí cao đối với Dự thảo Báo cáo Chính trị trình Đại hội đại biểu Đảng bộ thành phố, nhiệm kỳ 2025 - 2030. Để làm rõ thêm một số nội dung cụ thể tại Báo cáo Chính trị, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch xin được tham luận với chủ đề “*Giải pháp phát huy tiềm năng, lợi thế của các di sản thế giới và di tích tiêu biểu trên địa bàn thành phố, góp phần thúc đẩy, phát triển kinh tế - xã hội thành phố Hải Phòng trong kỷ nguyên mới*”.

Kính thưa Đại hội!

Hải Phòng, thành phố cảng biển năng động, lớn nhất miền Bắc, là trung tâm kinh tế, công nghiệp, chính trị, văn hóa, y tế, giáo dục, khoa học, thương mại và công nghệ quan trọng của vùng Duyên hải Bắc Bộ; là thành phố lớn thứ ba của cả nước, là một trong 6 thành phố trực thuộc Trung ương, đô thị loại I, trung tâm cấp vùng và cấp quốc gia. Không chỉ có thế mạnh phát triển kinh tế, Hải Phòng còn sở hữu một kho tàng di sản văn hóa phong phú, đa dạng, hệ thống di sản văn hóa với mật độ cao của cả nước. Là địa phương có bề dày lịch sử, truyền thống văn hóa gắn với những phong tục tốt đẹp. Từ những di tích lịch sử mang dấu ấn hào hùng của dân tộc đến các công trình kiến trúc cổ kính, tất cả đều là những tài sản vô giá, tạo nên vùng đất giàu bản sắc riêng biệt của thành phố. Trong bối cảnh hội nhập và phát triển mạnh mẽ của kỷ nguyên mới, việc khai thác, phát huy tiềm năng, lợi thế của các di sản thế giới và di tích tiêu biểu không chỉ là nhiệm vụ bảo tồn mà còn là một chiến lược quan trọng để thúc đẩy kinh tế - xã hội, định vị thương hiệu du lịch Hải Phòng.

1. Tiềm năng và thực trạng phát huy lợi thế của các di sản trên địa bàn thành phố

Thành phố có hệ thống các di sản văn hóa vật thể và phi vật thể dày đặc với 3.981 di tích, trong đó có 02 di sản thế giới (di sản thiên nhiên Vịnh Hạ Long – Quần đảo Cát Bà và di sản văn hóa Quần thể di tích và danh thắng Yên Tử - Vĩnh Nghiêm – Côn Sơn, Kiếp Bạc), 09 di tích, cụm di tích quốc gia đặc biệt, 257 di tích quốc gia, 722 di tích cấp thành phố và có 33 bảo vật quốc gia. Trong đó nổi bật là Danh lam thắng cảnh Quần đảo Cát Bà, Di tích kiến trúc nghệ thuật và danh thắng Côn Sơn – Kiếp Bạc, An Phụ - Kinh Chủ - Nhẫm Dương, Di tích Bạch Đằng Giang và các di tích kiến trúc nghệ thuật như: đình Kênh, đình Kinh Dao, Nhà hát thành phố...

Về di sản văn hóa phi vật thể, Hải Phòng là một trong những địa phương có 02 di sản văn hóa phi vật thể được UNESCO vinh danh, đó là: Thực hành Tín ngưỡng thờ Mẫu Tam phủ của người Việt (di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại) và Hát Ca trù (di sản văn hóa phi vật thể cần được bảo vệ khẩn cấp) cùng với 24 di sản văn hóa phi vật thể quốc gia và 1.289 lễ hội. Toàn thành phố hiện có 48 Nghệ nhân trong lĩnh vực Di sản văn hóa phi vật thể được nhà Nhà nước phong tặng danh hiệu (02 Nghệ nhân nhân dân, 46 nghệ nhân ưu tú); có 96 nghệ sĩ được Nhà nước phong tặng danh hiệu (09 Nghệ sĩ Nhân dân, 87 Nghệ sĩ ưu tú).

Với bề dày lịch sử văn hóa, hệ thống di sản đa dạng, nhiều làng nghề truyền thống, các lễ hội độc đáo, đặc sắc, với nhiều loại hình nghệ thuật trình diễn độc đáo, Hải Phòng sở hữu nguồn tài nguyên vô giá, có vai trò đặc biệt quan trọng tạo nền tảng vững chắc, góp phần phát triển kinh tế xã hội bền vững.

Xác định trong bối cảnh hội nhập quốc tế sâu rộng và chuyển đổi số mạnh mẽ, việc phát huy giá trị các di sản thế giới và di tích tiêu biểu không chỉ mang ý nghĩa giữ gìn bản sắc văn hóa, mà còn là động lực quan trọng để phát triển kinh tế - xã hội thành phố trong kỷ nguyên mới. Trong những năm qua, bên cạnh việc đầu tư, phát triển cơ sở hạ tầng, kinh tế xã hội, thành phố đã quan tâm, chú trọng bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa vật thể và phi vật thể.

Thành phố dành nguồn lực công trợ kinh phí trùng tu, tôn tạo di tích lịch sử - văn hóa. Từ năm 2021 đến nay thành phố đã công trợ gần 38 tỷ đồng để tu sửa, tôn tạo 16 di tích quốc gia, 54 di tích cấp thành phố, huy động xã hội hóa trên 146 tỷ đồng; thực hiện 181 lượt đầu tư tu bổ, tôn tạo di tích và đầu tư cơ sở hạ tầng, giao thông kết nối tại các di tích với tổng số tiền trên 3.000 tỷ đồng.

Với phương châm biến di tích, di sản trở thành tài nguyên nhân văn, tạo giá trị kinh tế, thành phố đã phê duyệt, đồng ý chủ trương khai thác các giá trị di sản với các Đề án, kế hoạch, chương trình cụ thể. Đề án Sân khấu truyền hình, kế hoạch Sáng đèn Nhà hát với việc dàn dựng và tổ chức các chương trình nghệ thuật tại Di tích quốc gia Nhà hát thành phố. Đặc biệt, năm 2024, thực hiện kế hoạch truyền thông các giá trị nổi bật toàn cầu của Di sản Thiên nhiên Thế giới Quần đảo Cát Bà, lần đầu tiên thực hiện quảng bá di sản Cát Bà trên kênh truyền hình CNN đã đạt được những hiệu ứng tích cực. Cuối tháng 6 vừa qua, triển khai thực hiện Chương trình biểu diễn nghệ thuật tại di tích đình Hàng Kênh với tác phẩm “Dấu thiêng Hàng Kênh”, thực hiện ứng dụng công nghệ số vào không gian di sản, có sự tương tác, gần gũi với khán giả đã hấp dẫn, thu hút người dân, du khách trong và ngoài nước...

Tại phía Tây thành phố, hệ thống các di tích xếp hạng đã được gắn mã QR, có địa phương đã thiết lập được hệ thống cơ sở dữ liệu và bản đồ số di tích để giới thiệu, quảng bá, phổ biến thông tin di sản đến nhân dân, du khách.

Các di sản, di tích của Hải Phòng đang trở thành điểm đến hấp dẫn du lịch, đóng góp tích cực vào tăng trưởng dịch vụ, thương mại. Nhiều tuyến điểm du lịch được hình thành trên cơ sở khai thác các giá trị di sản văn hóa địa phương như các tuyến du lịch chuyên đề: Danh nhân đất Việt, Danh nhân triều Trần, Dòng thiền phái Trúc Lâm, Con đường khoa cử Việt, Làng nghề; các tuyến du lịch tham quan tìm hiểu các di tích lịch sử văn hóa, cách mạng và tâm linh ...

Không chỉ hấp dẫn bởi các điểm đến là di tích lịch sử văn hóa, việc khai thác, phát huy giá trị độc đáo của các lễ hội truyền thống tiêu biểu đặc sắc cũng được thành phố quan tâm. Nếu như các địa phương vùng đồng bằng Bắc bộ, lễ hội thường diễn ra vào dịp đầu năm thì đối với thành phố Hải Phòng, xuân thu nhị kỳ, gần như mùa nào cũng có những lễ hội tiêu biểu đặc sắc. Mùa Xuân là lễ hội tại các di tích lịch sử (lễ hội chùa Côn Sơn, chùa Hào Xá, làng Tiên sĩ Mộ Trạch, Đền Tranh, Đền Xưa – Chùa Giám, Văn Miếu Mao Điền, Vật đình làng Vĩnh Khê; bơi trải làng Ngõ Dương; hội Hát Đúm Thủy Nguyên...); đến mùa Hạ sôi nổi với: Lễ hội Hoa Phượng Đỏ, Lễ hội Chọi Trâu Đồ Sơn, lễ hội du lịch biển Cát Bà, Đồ Sơn; lễ hội Đền Bia, Đền Cao An Phụ; mùa Thu với lễ hội Côn Sơn - Kiếp Bạc; mùa Đông với Lễ hội đèn Trạng Trình Nguyễn Bình Khiêm... Đây chính là những tài nguyên du lịch văn hóa tiêu biểu, độc đáo, góp phần nâng cao sức hấp dẫn cho điểm đến, từng bước thúc đẩy du lịch văn hóa thành phố phát triển.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, việc khai thác, phát huy tiềm năng, lợi thế của các di sản văn hóa trên địa bàn thành phố còn chưa tương xứng, công tác bảo tồn di sản đôi lúc thiếu đồng bộ; hạ tầng du lịch – dịch vụ còn hạn chế; sản phẩm du lịch gắn với di sản chưa thật sự phong phú và đặc sắc; công tác truyền thông quảng bá chưa thực sự rộng rãi, mạnh mẽ; nguồn nhân lực làm du lịch văn hóa chưa bài bản, chuyên nghiệp.

Để khắc phục những khó khăn, tồn tại về phát huy giá trị di sản, Trung ương và thành phố ban hành nhiều những chủ trương, chính sách về bảo tồn, phát huy giá trị di sản.

2. Chủ trương, đường lối của Đảng và Nhà nước về bảo tồn, phát huy giá trị di sản

Đảng và Nhà nước ta luôn khẳng định văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, bảo vệ và phát huy giá trị di sản để giữ gìn, khẳng định bản sắc dân tộc nhưng cũng là mục tiêu, động lực để phát triển bền vững. Nghị quyết số 33-NQ/TW (2014) của Ban Chấp hành Trung ương khóa XI nhấn mạnh: *“Bảo tồn, phát huy các giá trị văn hóa dân tộc, đồng thời tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại, xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”*. Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng tiếp tục khẳng định nhiệm vụ: *“Chú trọng bảo tồn, tôn tạo, phát huy các giá trị di sản văn hóa vật thể và phi vật thể; gắn với phát triển du lịch và quảng bá hình ảnh đất nước, con người Việt Nam”*. Tại Hội nghị văn hóa toàn quốc năm 2021, Cố Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã khẳng định di sản là tâm hồn dân tộc *“Văn hóa nói lên bản sắc của một dân tộc, văn hóa còn thì dân tộc còn, văn hóa mất thì dân tộc mất”*.

Trên cơ sở các chủ trương, Nghị quyết của Đảng, Nhà nước đã ban hành các chính sách pháp luật về bảo tồn, phát huy giá trị di sản. Tại Điều 64, Hiến pháp năm 2013 quy định *“Di sản văn hóa, di tích lịch sử, văn hóa, danh lam thắng cảnh được Nhà nước và xã hội bảo tồn, phát triển; mọi hành vi xâm phạm, hủy hoại đều bị ngăn cấm”*. Luật Di sản Văn hóa năm 2024, có hiệu lực từ ngày 01/7/2025 đã bổ sung nhiều chính sách trọng tâm, phù hợp với định hướng phát triển di sản bền vững, điểm nổi bật là: *thành lập Quỹ bảo tồn di sản văn hóa để huy động nguồn lực xã hội; khuyến khích hợp tác công tư (PPP); cho phép cân bằng giữa bảo tồn và phát triển...* Trong Chiến lược phát triển văn hóa Việt Nam đến năm 2030 (ban hành kèm theo Quyết định số 1909/QĐ-TTg ngày 12/11/2021 của Thủ tướng Chính phủ đã đề ra nhiệm vụ trọng tâm: *“bảo tồn và phát huy di sản văn hóa”*, với mục tiêu cụ thể đến năm 2030: *“có 95% di tích quốc gia đặc biệt và 70% di*

tích quốc gia được bảo tồn, tu bổ”. Tại Chiến lược phát triển du lịch Việt Nam đến năm 2030 (ban hành kèm theo Quyết định số 147/QĐ-TTg ngày 22/01/2025) đã khẳng định quan điểm: *“Du lịch gắn với bảo tồn, phát huy giá trị di sản văn hóa, tài nguyên thiên nhiên, bảo đảm phát triển bền vững”* với nhiệm vụ, giải pháp phát triển du lịch đặc thù: *“Du lịch văn hóa, di sản, lễ hội, tâm linh”*

Đối với thành phố Hải Phòng: tại Nghị quyết số 45-NQ/TW (năm 2019) của Bộ Chính trị về xây dựng và phát triển Hải Phòng đến năm 2030, tầm nhìn 2045 đã chỉ rõ: *“Phát triển mạnh mẽ du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn, gắn với bảo tồn, phát huy các giá trị văn hóa, lịch sử và di sản thiên nhiên”*. Tại Chương trình hành động của Chính phủ về thực hiện Nghị quyết 45 của Bộ Chính trị về xây dựng và phát triển Hải Phòng đến 2030, tầm nhìn đến 2045 đã xác định rõ nhiệm vụ *“bảo tồn, phát huy giá trị di sản văn hóa, di tích lịch sử, danh lam thắng cảnh...là ưu tiên hàng đầu”*.

Kính thưa toàn thể Đại hội!

Để hiện thực hóa các chủ trương của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước và các chương trình, kế hoạch của thành phố nhằm phát huy tiềm năng, lợi thế của di sản và di tích tiêu biểu trên địa bàn thành phố, cần thực hiện những giải pháp cụ thể với những cách thức triển khai sáng tạo, linh hoạt.

3. Các giải pháp phát huy tiềm năng, lợi thế của các di sản trên địa bàn thành phố

Thứ nhất, phải thực hiện công tác quy hoạch, quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di sản, đầu tư đồng bộ hạ tầng cơ sở bằng các tuyến giao thông kết nối giữa Đông và Tây Hải Phòng một cách thuận lợi. Đặc biệt là đối với các di sản thế giới trên địa bàn thành phố như: Quần đảo Cát Bà; Quần thể di tích Côn Sơn, Kiếp Bạc - Thanh Mai - Kính Chủ - Nhẫm Dương và các di tích, cụm di tích quốc gia đặc biệt. Đối với các di tích Quốc gia đặc biệt đã được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Quy hoạch như: Đền thờ Trạng Trình Nguyễn Bình Khiêm; Đền Cao An Phụ - Kính Chủ - Nhẫm Dương...cần nhanh chóng tổ chức thực hiện quy hoạch, xác định các nhiệm vụ ưu tiên thực hiện để đề xuất thành phố bố trí nguồn lực thực hiện quy hoạch phù hợp với từng giai đoạn. Đồng thời, cần xây dựng chiến lược dài hạn, gắn bảo tồn với phát triển bền vững; đẩy mạnh công tác số hóa di sản, lập cơ sở dữ liệu điện tử, xây dựng bảo tàng số.

Thứ hai, tiếp tục phát triển du lịch sinh thái trải nghiệm gắn với di sản, tạo ra những sản phẩm du lịch đặc thù. Với hệ thống di sản, di tích với mật độ cao so với

trung bình cả nước, có cả di sản thiên nhiên, di sản văn hóa thế giới với những giá trị nổi bật toàn cầu, hệ thống di tích quốc gia tiêu biểu, đặc sắc, có giá trị kiến trúc, thẩm mỹ độc đáo là những tài nguyên cần được khai thác để tạo nên những sản phẩm du lịch riêng có. Nhiều địa phương trên cả nước đã có những sản phẩm du lịch độc đáo gắn với các di tích như: thành phố Hà Nội có tour đêm “Đêm thiêng liêng - Sáng ngời tinh thần Việt” tại Di tích Nhà tù Hỏa Lò kết hợp nghệ thuật trình diễn ánh sáng, âm thanh, thuyết minh...thu hút rất đông du khách; một số địa phương thành công với việc thực hiện sân khấu thực cảnh gắn với không gian di tích, phát huy giá trị di sản thành công như: Tác phẩm Tinh hoa Bắc Bộ (tại khu di tích quốc gia Chùa Thầy); Ký ức Hội An (tại Di sản thế giới Phố cổ Hội An)...

Bên cạnh đó, cần có sự nghiên cứu, học tập kinh nghiệm của các nước, các địa phương trong nước để tổ chức các lễ hội, sự kiện quốc tế tại các di sản. Thực tế nhiều địa phương trên cả nước đã làm được điều này, cụ thể như: Đà Nẵng, Hà Nội là điểm đến của các sự kiện chính trị, hội nghị quốc tế; Ninh Bình, Quảng Ninh là các sự kiện, hội thảo quốc tế về di sản; Huế với Festival bốn mùa, khai thác giá trị di sản Cố đô Huế...

Thứ ba, cần huy động và đa dạng hóa nguồn lực đầu tư. Trên cơ sở quy định của Luật Di sản văn hóa, các Luật khác có liên quan cần nghiên cứu thành lập Quỹ bảo tồn di sản văn hóa của thành phố; khuyến khích hợp tác công – tư trong việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản; tranh thủ nguồn vốn hỗ trợ quốc tế đối với các di sản thế giới.

Thứ tư, cần nâng cao chất lượng nguồn nhân lực và công tác truyền thông. Tăng cường thực hiện các dự án, đề án, kế hoạch truyền thông thường kỳ, mạnh mẽ về các di sản trên địa bàn thành phố, đẩy mạnh truyền thông đa kênh, ứng dụng công nghệ số; thực hiện đào tạo đội ngũ thuyết minh viên, hướng dẫn viên tại các điểm di tích.

Thứ năm, thực hiện bảo tồn di sản với phát triển cộng đồng và kinh tế địa phương, khuyến khích người dân tham gia dịch vụ du lịch; đảm bảo lợi ích kinh tế lan tỏa đến cộng đồng, phát triển du lịch gắn với tạo sinh kế cho người dân, đảm bảo hài hòa lợi ích để phát triển bền vững.

Kính thưa Đại hội!

Phát huy tiềm năng, lợi thế của các Di sản thế giới và các di tích tiêu biểu trên địa bàn thành phố chính là con đường để Hải Phòng vừa bảo tồn gìn giữ bản sắc văn hóa, vừa tạo ra động lực mới quan trọng để thúc đẩy du lịch, tạo ra sinh kế bền vững

cho phát triển kinh tế - xã hội, khẳng định và nâng cao vị thế thành phố Cảng xanh, văn minh, hiện đại, Xứ Đông văn hiến, đất cảng Anh hùng trên trường quốc tế.

Với tinh thần đổi mới, sáng tạo, dám nghĩ, dám làm, dám đương đầu với khó khăn thử thách, tôi tin tưởng Đảng bộ và Nhân dân thành phố sẽ quyết tâm và thực hiện thành công việc đưa giá trị di sản trở thành nguồn lực phát triển bền vững, đóng góp tích cực vào sự phát triển kinh tế - xã hội của thành phố trong kỷ nguyên mới – kỷ nguyên vươn mình cùng đất nước.

Xin trân trọng cảm ơn!